

Kurssikuvaukset

LOPS 2016

Haapaveden lukio

Siikalatvan lukio

SISÄLLYSLUETTELO

KURSSIKUVAUKSET OPPIAINEITTAIN

Äidinkieli ja kirjallisuus	3
Ruotsi, B1-oppimäärä	5
Englanti, A-oppimäärä	7
Vieraat kielet, B2-oppimäärä, saksa ja ranska	9
Vieraat kielet, B3-oppimäärä, saksa, ranska ja venäjä	10
Matematiikka	11
Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus	11
Pitkä matematiikka	11
Lyhyt matematiikka	13
Biologia	14
Maantiede	15
Fysiikka	16
Kemia	17
Filosofia	19
Psykologia	19
Historia	20
Yhteiskuntaoppi	22
Uskonto	23
Evankelis-luterilainen uskonto	23
Ortodoksinen uskonto	24
Elämäkatsomustieto	25
Terveystieto	26
Liikunta	28
Musiikki	29
Kuvataide	30
Opinto-ohjaus	31
Tietotekniikka	31
Teemaopinnot	32
Lukiodiplomit	33
Taiteiden väliset opinnot	34
Musiikkiopiston opinnot	35
Oikeustiede	35
Yrittäjyysopinnot	36

LUKIOIDEN KOTISIVUJEN OSOITTEET:

peda.net / Haapaveden lukio
siikalatvanlukio.fi / Siikalatvan lukio

KURSSIKUVAUKSET OPPIAINEITTAIN

Äidinkieli ja kirjallisuus (ÄI)

Kurssien suoritustapa: Kurssit suoritetaan pääsääntöisesti opetukseen osallistumalla. Poikkeavista järjestelyistä on sovittava erikseen opettajan kanssa.

Kurssien suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä. ÄI7 suositellaan suoritettavaksi toisena opiskeluvuotena. ÄI10 suoritetaan erillisten ohjeiden mukaisesti lukion aikana. ÄI11 ja ÄI12 on mahdollista suorittaa ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuotena (kurssit ovat tarjolla joka toinen vuosi, joten molemmat voi suorittaa).

Kurssien arviointi: Kurssit arvioidaan erilaisten kurssin aikana tehtävien kirjallisten ja suullisten osasuoritusten sekä jatkuvan näytön perusteella. Kursseihin voi liittyä myös kurssikoe tai oppituntien ulkopuolella tehtäviä projektiluontoisia harjoitustehtäviä, jotka vaikuttavat arviointiin. ÄI7-kurssin arviointi perustuu kurssin aikana tehtäviin suullisiin esityksiin ja jatkuvaan näyttöön

Pakolliset kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (ÄI1)

Opiskelijan käsitys monimuotoisista teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen monilukutaitonsa sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti lisääntyvät. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana ja puhujana tavoitteellisessa ryhmäkeskustelussa sekä lukijana ja kirjoittajana erilaisissa tekstiympäristöissä. Kurssilla harjoitellaan mediatekstien tutkimista ja aineistosta kirjoittamista sekä vahvistetaan tiedonhankinnan ja arvioinnin taitoja.

2. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (ÄI2)

Opiskelijan käsitys kielen ja muiden ilmaisutapojen merkityksiä rakentavasta luonteesta, kielen vaihtelusta, kulttuurin merkityksestä ja vuorovaikutuksesta monipuolistuu. Opiskelija saa yleiskuvan siitä, mikä merkitys kielellä ja kulttuurilla on yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle. Kurssilla käsitellään teemaan liittyviä fiktiivisiä ja faktatekstejä, harjoitellaan prosessikirjoittamista sekä pidetään informatiivinen puheenvuoro.

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI3)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee. Opiskelija harjaantuu tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä ja nauttimaan kaunokirjallisuudesta sen eri muodoissaan. Kurssilla luetaan proosaa, lyriikkaa ja draamaa sekä kirjoitetaan niiden pohjalta analyyseja ja tulkintoja. Myös monimuotoisia kaunokirjallisia tekstejä käsitellään esimerkiksi ryhmäkeskustelun tai projektityön avulla.

4. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4)

Opiskelija oppii tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja. Kurssilla tutkitaan kantaa ottavaa kauno- ja tietokirjallisuutta, harjoitellaan vaikutuskeinojen tunnistamista ja käyttöä sekä kirjallisissa että suullisissa puheenvuoroissa ja paneudutaan mediataitoihin.

5. Teksti ja konteksti (ÄI5)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden konteksteja. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityylisiä ja -lajisia tekstejä. Kurssilla tutustutaan suomalaisen ja maailmankirjallisuuden keskeisiin teoksiin, tarkastellaan kontekstin vaikutusta teksteihin ja tutkitaan tyylin vaikutusta kaunokirjallisiin ja asiateksteihin. Kurssilla tehdään erilaisia kirjallisuusaiheisia kirjoitus-

ja puhetehtäviä.

6. Nykykulttuuri ja kertomukset (ÄI6)

Opiskelija oppii tarkastelemaan nykykulttuurin ilmiöitä erityisesti kertomusten ja kertomuksellisuuden näkökulmasta. Opiskelijan käsitys suomalaisesta nykykulttuurista ja sen moninaisuudesta syvenee. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutusetiikasta. Kurssilla tutkitaan monimuotoisia tekstejä, luetaan nykyteoksia ja yhdistetään ajankohtaisia kielen ja kulttuurin ilmiöitä kulttuurilliseen kertomusten jatkumoon sekä kirjallisten että suullisten tehtävien muodossa.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (ÄI7)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitojaan ja niihin liittyviä tietojaan sekä kehittää kykyään ennakoida, mukauttaa ja arvioida viestintäänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Opiskelijalle voidaan tarjota mahdollisuus osallistua toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli Puhvi-kokeeseen.

8. Kirjoittamistaitojen syventäminen (ÄI8)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa erilaisia tekstejä, erityisesti asiatyylisiä laajoja aineistopohjaisia tekstejä. Opiskelija perehtyy ajankohtaisiin kulttuurin, median ja yhteiskunnallisen keskustelun aiheisiin. Kurssilla harjoitellaan erityisesti aineistosta kirjoittamista ja vahvistetaan opiskelijan taitoja kirjoittamisen eri osa-alueilla.

9. Lukutaitojen syventäminen (ÄI9)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee. Opiskelija harjaantuu tuottamaan tekstien tulkintoja sekä puhuen että kirjoittaen. Kurssilla luetaan erilaisia tekstikokonaisuuksia, joita analysoidaan eri näkökulmista kirjallisesti ja suullisesti.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

10. Kirjallisuusdiplomi (ÄI10)

Kurssin suorittaakseen opiskelijan on luettava lukioaikanaan 18 kaunokirjallista teosta erikseen annettulta listalta. Pakollisten ja vaihtoehtoisten teosten valintaan liittyviä ohjeita on noudatettava. Luetusta teoksesta kirjoitetaan koneella erillisen ohjeen mukaisesti noin sivun mittainen teksti. Kaikki tekstit kootaan kansioksi, joka palautetaan opettajalle kokonaisuutena, kun vaadittavat teokset on luettu. Diplomia varten luettavaksi ei voi valita muilla kursseilla luettuja teoksia. Kurssista saa suorituserkinnän.

11. Luova kirjoittaminen (ÄI11)

Kurssilla harjoitellaan erilaisten tekstien tuottamista, muokkaamista ja hiomista sekä palautteen antamista ja saamista. Tavoitteena on vahvistaa kunkin kurssilaisen kirjoitustaitoa ja antaa tilaa ajatusten kehittämiseksi. Kurssi koostuu yhteisistä tapaamisista sekä itsenäisestä työskentelystä. Kirjoittaminen tapahtuu omassa tahdissa erikseen päätettävän aikataulun puitteissa, ja se tehdään sähköisellä alustalla. Kurssista saa suorituserkinnän.

12. Ilmaisutaito (ÄI12)

Kurssilla harjoitellaan suullista ja kehollista ilmaisua pääasiassa erilaisten improvisaatioharjoitusten avulla. Tavoitteena on vahvistaa itsetuntemusta ja heittäytymiskykyä sekä saada lisää rohkeutta

itseilmaisuun. Tunneilla ei valmistella esityksiä, vaan jokainen oppitunti on ainutkertainen kokonaisuus. Kurssi suoritetaan osallistumalla oppitunneille. Kurssista saa suoritusmerkinnän.

Ruotsi (RUB)

Ruotsi, B1-oppimäärä

Kurssien suoritustapa: Kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suositellaan opiskeltavaksi numerojärjestyksessä.

Kurssien arviointi: Kurssikokeen / kurssikokeiden lisäksi arviointiin otetaan mukaan jokaisen kurssin alussa sovitulla painotuksella mahdollisesti seuraavia osioita: sanastotestit, kielioppitestit, kirjoitelmat, projektityöt, tuntityöskentely, kotitehtävät. Pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Koulukohtaiset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Pakolliset kurssit

1. Minun ruotsini (RUB1)

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan ruotsin kielen taidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Pohditaan ruotsin kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Syvennetään vapaamuotoisia ja tuttavallisia matkailuun ja arkeen liittyviä vuorovaikutustaitoja. Aihepiirit liittyvät nuorten omiin kiinnostuksen kohteisiin sekä tarpeisiin käyttäen kieltä erityisesti suullisissa viestintätilanteissa.

2. Hyvinvointi ja ihmissuhteet (RUB2)

Kurssilla harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia käyttäen ja niistä suoriutumiseen tarvittavia strategioita. Harjoitellaan taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Kurssilla pohditaan eri näkökulmista, mitä on hyvä elämä ja mikä merkitys hyvinvoinnilla ja ihmissuhteilla on ihmisen elämässä. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri ja mediat (RUB3)

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa ja erilaisten tekstilajien tulkintamis- ja tuottamistaitoa eri medioita hyödyntäen. Tutustutaan suomenruotsalaisiin ja muihin pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

4. Monenlaiset elinympäristömme (RUB4)

Kurssilla kehitetään erilaisten tekstilajien tulkintaa ja tuottamista. Aihepiireinä ovat kulttuurisesti moninainen elinympäristö sekä yhteiskunnan ajankohtaiset ilmiöt, joita tarkastellaan ensisijaisesti nuorten näkökulmasta.

5. Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi (RUB5)

Kurssilla harjoitellaan työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä pohditaan jatko-opintoja ja tulevaisuudensuunnitelmia. Tutkitaan mahdollisuuksia opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

6. Viesti ja vaikuta puhuen (RUB6)

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

7. Kestävä elämäntapa (RUB7)

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

0. Ruotsin kertauskurssi (RUB0, ½ kurssia)

Kurssilla harjoitellaan kerraten kielen eri osa-alueita opiskelijan taitotason mukaan. Ensimmäisen vuositason opiskelijoita ohjataan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijöinä ja kielen opiskelijoina ja löytämään strategioita, jotka ovat tarkoituksenmukaisia heidän kielellisen kehittymistarpeensa kannalta. Kurssi järjestetään Kumppanuuskampuksen toimesta ennen lukion alkamista.

8. Yo-kokeisiin valmentava kurssi (RUB8, ½ kurssia)

Kurssin tavoitteena on harjoitella erilaisia päättökokeen tehtävyytyyppejä, vaativaa tekstin ja kuullun ymmärtämistä, eri tyyppisten kirjoitelmien tuottamista ja valmistaa opiskelijoita päättökokeen suorittamiseen. Tarjotaan syksyn kirjoittajille elokuussa Kumppanuuskampuksen kautta ja kevään kirjoittajille lukuvuoden aikana lukion toimesta.

10. Kuuntelukurssi (RUB10, ½ kurssia)

Kurssilla harjoitellaan vaativampia, lähinnä yo-kuunteluun valmentavia kuuntelutehtäviä, monivalintaa ja avoimia kysymyksiä. Kurssilla opiskellaan ja kerrataan eri aihealueisiin liittyvää sanastoa sekä harjoitellaan ylioppilaskokeen kuuntelukoetta varten. Kurssi on tarkoitettu sellaisille oppilaille, joiden kuuntelutaidot kaipaavat lisäharjoitusta.

11. Kirjoituskurssi (RUB11, ½ kurssia)

Kurssi on suunnattu opiskelijoille, jotka haluavat hioa kirjoitustaitojaan. Kurssilla käydään läpi ylioppilaskokeen tehtävyytyyppejä, mm. kirje, puhe ja mielipidekirjoitus. Tarvittaessa harjoitellaan myös tiivistelmän tekemistä. Tavoitteena on sanavaraston laajentaminen, keskeisten kielioppirakenteiden kertaaminen ja sujuvan ruotsin kirjoittaminen. Harjoittelemme kirjoitusprosessin eri vaiheita: suunnittelu, palaute, muokkaus, puhtaaksikirjoitus.

13. Oleskelu kielialueella (RUB13, ½ kurssia)

Kurssi on suunnattu opiskelijoille, jotka oleskelevat kohdekielisellä kielialueella lukio-opintojensa aikana esimerkiksi vaihto-oppilaana, työskennellessään ulkomailla tai kielikurssille osallistuessaan. Oleskelun vähimmäispituus tulee olla 2-3 kuukautta (vaihto-opiskelu), 2-3 viikkoa (kielikurssin opetusmäärästä riippuen), 2 kk kohdekielisessä perheessä työskentelyä ja 3 kk suomenkielisessä (au pair -työ) sekä vähintään 2kk (muu työ). Kurssisuoritukseen kuuluu oleskelun lisäksi työtodistus tai todistus opiskelusta sekä kirjallinen raportti oleskelun sisällöstä (1 sivu) ja itsearviointi kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen kehittymisestä (1 sivu).

Englanti, A-oppimäärä (ENA)

Kurssien suoritustapa: Kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suositellaan opiskeltavaksi numerojärjestyksessä.

Kurssien arviointi: Kurssikokeen / kurssikokeiden lisäksi arviointiin otetaan mukaan jokaisen kurssin alussa sovitulla painotuksella mahdollisesti seuraavia asioita: sanastotestit, kielioppitestit, kirjoitelmat, projektityöt, tuntityöskentely, kotitehtävät. Pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Koulukohtaiset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Pakolliset kurssit

1. Englannin kieli ja maailmani (ENA1)

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita, analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita englannin opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta, englannin kieltä globaalina ilmiönä sekä kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

2. Ihminen verkostoissa (ENA2)

Kurssilla harjoitellaan toimintaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan kommunikaatiostrategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri-ilmiöitä (ENA3)

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään opiskelijoiden monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, englanninkieliset mediat sekä luova toiminta.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (ENA4)

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta englannin kielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

5. Tiede ja tulevaisuus (ENA5)

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmista sekä englannin kielen asemaa kansainvälisenä tieteen ja teknologian kielenä. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (ENA6)

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Kestävä elämäntapa (ENA7)

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa englantia erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla analysoidaan tai tuotetaan eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväen elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

8. Viesti ja vaikuta puhuen (ENA8)

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla monipuolistetaan erialisten kommunikaatiostrategioiden käyttöä. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

0. Englannin kertauskurssi (ENO, ½ kurssia)

Kurssilla harjoitellaan kerraten kielen eri osa-alueita opiskelijan taitotason mukaan. Ensimmäisen vuositason opiskelijoita ohjataan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijöinä ja kielen opiskelijoina ja löytämään strategioita, jotka ovat tarkoituksenmukaisia heidän kielellisen kehittymistarpeensa kannalta. Kurssi järjestetään Kumppanuuskampuksen toimesta ennen koulun alkua.

10. Yo-kokeisiin valmentava kurssi (EN10)

Kurssin tavoitteena on harjoitella erilaisia päättökokeen tehtävyytyyppejä, vaativaa tekstin ja kuullun ymmärtämistä, erityyppisten kirjoitelmien tuottamista ja valmistaa opiskelijoita päättökokeen suorittamiseen.

11. Kirjoittamiskurssi (EN11, ½ kurssia)

Kurssi on suunnattu opiskelijoille, jotka haluavat hioa kirjoitustaitojaan. Kurssilla käydään läpi ylioppilaskokeen tehtävyytyyppejä, mm. kirje, puhe, kuvaileva/argumentoiva aine sekä luovia kirjoitustehtäviä, tarvittaessa harjoitellaan myös tiivistelmän tekemistä. Tavoitteena on sanavaraston laajentaminen, keskeisten kielioppirakenteiden kertaaminen ja sujuvan englannin kirjoittamisen kehittäminen. Harjoitteleminen kirjoittamisprosessin eri vaiheita: suunnittelu, palaute, muokaus, puhtaaksikirjoitus.

12. Kuuntelukurssi (EN12, ½ kurssia)

Kurssilla harjoitellaan vaativampia, lähinnä yo-kuunteluun valmentavia kuuntelutehtäviä, monivalintaa ja avoimia kysymyksiä. Kurssi on tarkoitettu sellaisille oppilaille, joiden kuuntelutaidot kaipaavat lisäharjoitusta.

13. Oleskelu kielialueella (EN13, ½ kurssia)

Kurssi on suunnattu opiskelijoille, jotka oleskelevat kohdekielisellä kielialueella lukio-opintojensa aikana esimerkiksi vaihto-oppilaina, työskennellessään ulkomailla tai kielikurssille osallistuessaan. Oleskelun vähimmäispituus tulee olla 2-3 kuukautta (vaihto-opiskelu), 2-3 viikkoa (kielikurssi opetusmäärästä riippuen), 2 kk kohdekielisessä perheessä työskentelyä ja 3 kk suomenkielisessä (au pair -työ) sekä vähintään 2kk (muu työ). Kurssisuoritukseen kuuluu oleskelun lisäksi työtodistus tai todistus opiskelusta sekä kirjallinen raportti oleskelun sisällöstä (1 sivu) ja itsearviointi kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen kehittymisestä (1 sivu).

Vieraat kielet, B2-oppimäärä / saksa, ranska

Kurssien suoritustapa: Kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä.

Kurssien arviointi: Kurssit arvioidaan kurssikokeiden, mahdollisten sana- ja kielioppitestiä, kotitehtävien ja tuntityöskentelyn perusteella. Kaikki valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Kurssi 13 arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Elämän tärkeitä asioita (FB21, SB21)

Kurssilla pohditaan opiskeltavan kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitetaan opiskelijan opiskeltavan kielen osaamista, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

2. Monenlaista elämää (FB22, SB22)

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

3. Hyvinvointi ja huolenpito (FB23, SB23)

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

4. Kulttuuri ja mediat (FB24, SB24)

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai alueiden kulttuuri-ilmioihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

5. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (FB25, SB25)

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

6. Yhteinen maapallomme (FB26, SB26)

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

7. Kansainvälinen toiminta (FB27, SB27)

Kurssilla hyödynnetään kielitaitoa ja vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä tutustumalla tai osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön tai työelämään tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Kielelliset tavoitteet määrittyvät toiminnan perusteella. Mahdollisesta osallistumisesta kansainväliseen toimintaan opiskelijat raportoivat yhdessä sovittavalla tavalla.

8. Viesti puhuen ja kirjoittaen (FB28, SB28)

Kurssilla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan

erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

13. Oleskelu kielialueella (FB213, SB213, ½ kurssia)

Kurssi on suunnattu opiskelijoille, jotka oleskelevat kohdekielisellä kielialueella lukio-opintojensa aikana esimerkiksi vaihto-oppilaana, työskennellessään ulkomailla tai kielikurssille osallistuessaan. Oleskelun vähimmäispituus tulee olla 2-3 kuukautta (vaihto-opiskelu), 2-3 viikkoa (kielikurssi opetusmäärästä riippuen), 2 kk kohdekielisessä perheessä työskentelyä ja 3 kk suomenkielisessä (au pair –työ) sekä vähintään 2kk (muu työ). Kurssisuoritukseen kuuluu oleskelun lisäksi työtodistus tai todistus opiskelusta sekä kirjallinen raportti oleskelun sisällöstä (1 sivu) ja itsearviointi kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen kehittymisestä (1 sivu).

Vieraat kielet, B3-oppimäärä / saksa, ranska, venäjä

Kurssien suoritustapa: Kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä.

Kurssien arviointi: Kurssit arvioidaan kurssikokeiden, mahdollisten sana- ja kielioppitestiä, kotitehtävien ja tuntityöskentelyn perusteella. Kaikki valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Koulukohtaiset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (FB31, SB31,VB31)

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

2. Matkalla maailmassa (FB32, SB32,VB32)

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

3. Elämän tärkeitä asioita (FB33, SB33, VB33)

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

4. Monenlaista elämää (FB34, SB34, VB34)

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

5. Hyvinvointi ja huolenpito (FB35, SB35, VB35)

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja

hyvinvoinnille.

6. Kulttuuri ja mediat (FB36, SB36, VB36)

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (FB37, SB37, VB37)

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

8. Yhteinen maapallomme (FB38, SB38, VB38)

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

13. Oleskelu kielialueella (FB313, SB313, VB313, ½ kurssia)

Kurssi on suunnattu opiskelijoille, jotka oleskelevat kohdekielisellä kielialueella lukio-opintojensa aikana esimerkiksi vaihto-oppilaana, työskennellessään ulkomailla tai kielikurssille osallistuessaan. Oleskelun vähimmäispituus tulee olla 2-3 kuukautta (vaihto-opiskelu), 2-3 viikkoa (kielikurssi opetusmäärästä riippuen), 2 kk kohdekielisessä perheessä työskentelyä ja 3 kk suomenkielisessä (au pair -työ) sekä vähintään 2kk (muu työ). Kurssisuoritukseen kuuluu oleskelun lisäksi työtodistus tai todistus opiskelusta sekä kirjallinen raportti oleskelun sisällöstä (1 sivu) ja itsearviointi kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen kehittymisestä (1 sivu).

Matematiikka

Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)

Kurssien suoritusstapa: Suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: MAY1 suoritetaan ensimmäisenä matematiikan kurssina.

Kurssien arviointi: Kurssikokeen lisäksi arviointiin otetaan mukaan jokaisen kurssin alussa sovitulla painotuksilla esim. välitestit, kotitehtävät, näytetehtävät, projektityöt sekä tuntityöskentely.

Pakollinen kurssi

1. Luvut ja lukujonot (MAY1)

Kurssin tavoitteena on tutustua matematiikan merkitykseen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta sekä vahvistaa pohjaa matematiikan opinnoille. Kurssin aiheita ovat reaaliluvut, peruslaskutoimitukset, prosenttilaskenta, funktio, lukujonot sekä logaritmi. Kurssilla opetellaan käyttämään teknisiä apuvälineitä funktion kuvaajan ja lukujonojen tutkimisessa sekä lukujonoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)

Kurssien suoritusstapa: Kaikilla kurseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suositellaan suorittamaan numerojärjestyksessä. Kurssille MAA13 osallistuminen edellyttää MAA9 kurssin tulleen jo aiemmin suoritetuksi.

Kurssien arviointi: Kurssikokeen lisäksi arviointiin otetaan mukaan jokaisen kurssin alussa sovitulla painotuksilla esim. välitestit, kotitehtävät, näytetehtävät, projektityöt sekä tuntityöskentely.

Pakolliset kurssit**2. Polynomifunktiot ja -yhtälöt (MAA2)**

Tavoitteena on oppia käsittelemään polynomifunktioita, sekä ratkaisemaan toisen asteen ja yksinkertaisia korkeamman asteen polynomiyhtälöitä. Myös yksinkertaisten polynomiepäyhtälöiden ratkaisuun tutustutaan. Keskeisiä asioita ovat polynomien tulo, binomikaavat, toisen asteen yhtälön ratkaisukaava, juurten lukumäärän tutkiminen sekä polynomien jakaminen tekijöihin.

3. Geometria (MAA3)

Tavoitteena on harjaantua hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa sekä muotoa koskevaa tietoa kaksi- ja kolmiulotteisissa tilanteissa. Kurssilla opitaan ratkaisemaan geometrisia ongelmia käyttäen hyväksi kuvioiden yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä kolmion trigonometriaa. Keskeisiä asioita ovat lisäksi sini- ja kosinilause, ympyrän ja siihen liittyvien suorien geometria sekä kuvioiden pinta-alojen ja kappaleiden tilavuuksien määrittäminen.

4. Vektorit (MAA4)

Tavoitteena on oppia vektorilaskennan perusteet ja hyödyntää sitä kuvioiden tutkimisessa. Kurssilla ratkaistaan yhtälöryhmiä sekä määritetään etäisyyksiä ja kulmia kaksi- ja kolmiulotteisessa koordinaatistossa. Keskeisiä asioita ovat vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku, vektorin kertominen luvulla, vektoreiden skalaaritulo sekä suorat ja tasot avaruudessa.

5. Analyttinen geometria (MAA5)

Tavoitteena on oppia tutkimaan yhtälöiden avulla geometrisia kuvioita. Keskeisiä asioita ovat yksinkertaisten itseisarvoyhtälöiden ja -epäyhtälöiden ratkaiseminen, suorien, paraabeleiden ja ympyröiden yhtälöt, sekä pisteen etäisyyden määrittäminen annetusta suorasta.

6. Derivaatta (MAA6)

Tavoitteena on oppia ymmärtämään funktion raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan käsitteet. Kurssilla tutkitaan derivaatan avulla polynomifunktioiden kulkua sekä määritetään ääriarvoja. Keskeisiä asioita ovat lisäksi rationaaliyhtälö ja -epäyhtälö, sekä polynomifunktioiden tulon ja osamäärän derivaatta.

7. Trigonometriset funktiot (MAA7)

Tavoitteena on oppia ratkaisemaan trigonometrisia yhtälöitä, sekä mallintamaan jaksollisia ilmiöitä trigonometrisilla funktioilla. Keskeisiä asioita ovat suunnattu kulma ja radiaani, trigonometristen funktioiden symmetria- ja jaksollisuusominaisuudet, yhdistetyn funktion derivaatta sekä trigonometristen funktioiden derivaatat.

8. Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA8)

Tavoitteena on oppia ratkaisemaan juuri-, eksponentti- ja logaritmiyhtälöitä, sekä mallintamaan vastaavien funktioiden avulla erilaisia kasvamisen ja vähenemisen ilmiöitä. Keskeisiä asioita ovat lisäksi potenssien laskusäännöt, sekä juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat.

9. Integraalilaskenta (MAA9)

Tavoitteena on oppia ymmärtämään integraalifunktion sekä määrätyn integraalin käsitteet. Keskeisiä asioita ovat alkeisfunktioiden integraalifunktiot, kuvioiden pinta-alojen ja kappaleiden tilavuuksien laskeminen määrätyn integraalin avulla sekä muut integraalilaskennan sovellukset.

10. Todennäköisyys ja tilastot (MAA10)

Tavoitteena on oppia havainnollistamaan tilastollisia jakaumia ja määrittämään niistä tilastollisia tunnuslukuja, sekä perehtyä todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin. Keskeisiä asioita ovat klassinen ja tilastollinen todennäköisyys, kombinatoriikka, diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma, diskreetin jakauman odotusarvo sekä normaalijakauma.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

11. Lukuteoria ja todistaminen (MAA11)

Tavoitteena on perehtyä logiikan alkeisiin ja todistamisen periaatteisiin, sekä syventää ymmärrystä lukujonoista ja niiden summista. Keskeisiä asioita ovat konnektiivit ja totuusarvot, eri todistusmenetelmät, kokonaislukujen jaollisuus ja jakoyhtälö, Eukleideen algoritmi, alkuluvut, aritmetiikan peruslause ja kongruenssi.

12. Algoritmit matematiikassa (MAA12)

Tavoitteena on oppia algoritmien ajattelu ja soveltaa sitä epälineaaristen yhtälöiden ratkaisemiseen. Keskeisiä asioita ovat iterointi ja Newton-Raphsonin menetelmä, polynomien jakoalgoritmi, polynomien jakoyhtälö, suorakaidesääntö, puolisuunnikassääntö ja Simpsonin sääntö.

13. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)

Tavoitteena on syventää differentiaali- ja integraalilaskennan tuntemusta. Keskeisiä asioita ovat funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen, käänteisfunktio, kahden muuttujan funktio ja osittaisderivaatta, raja-arvo äärettömyydessä, epäoleelliset integraalit, lukujonon raja-arvo, sarjat ja niiden summa.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

14. Kertauskurssi (MAA14)

Tavoitteena on koota yhteen pitkän matematiikan keskeiset sisällöt kertaamalla oleellisimpia kohtia kurssien aiheista. Tarkoituksena on vahvistaa laskennallisia valmiuksia ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opiskelupaikkojen pääsykokeisiin.

15. Talousmatematiikka (MAA15)

Kurssi on sama kuin lyhyen matematiikan kurssi MAB6.

Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)

Kurssien suoritusstapa: Kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suositellaan suorittamaan numerojärjestyksessä. Kurssi MAB9 syventää ja kokoaa lukion lyhyen matematiikan ja edellyttää vähintään pakolliset kurssit suoritetuiksi. Syventävillä kursseilla MAB7 ja MAB8 toivotaan pakolliset kurssit suoritetuiksi.

Kurssien arviointi: Mahdollisen kurssikokeen lisäksi arvioinnissa huomioidaan jokaisen kurssin alussa sovitulla painotuksilla esim. testit, näytetehtävät, kotitehtävät, projektityöt sekä tuntityöskentely.

Pakolliset kurssit

2. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB2)

Kurssin tavoitteena on oppia käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemisessa ja luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä.

Kurssin aiheita ovat lineaarinen riippuvuus, verrannollisuus, toisen asteen polynomifunktiot sekä ensimmäisen ja toisen asteen yhtälöt. Aiheiden käsittelyssä käytetään apuna myös teknisiä apuvälineitä.

3. Geometria (MAB3)

Kurssi käsittelee kuvioden ja kappaleiden geometrisia ominaisuuksia. Kurssilla harjoitellaan geometrinen havaintojen ja päätelmien tekemistä sekä tasokuvioden ja kolmiulotteisten kappaleiden piirtämistä. Kurssilla ratkaistaan käytännön ongelmia geometrian avulla sekä käytetään teknisiä apuvälineitä kuvioden ja kappaleiden tutkimisessa ja ongelmien ratkaisemisessa.

4. Matemaattisia malleja (MAB4)

Kurssilla tutustutaan reaali maailman ilmiöiden säännönmukaisuuksiin ja riippuvuuksiin. Kurssin tavoitteena on oppia kuvaamaan ilmiöitä malleilla ja arvioimaan niiden käyttökelpoisuutta. Teknisiä apuvälineitä käytetään polynomi- ja eksponenttifunktioiden ominaisuuksien tutkimisessa sekä näistä muodostettujen yhtälöiden ratkaisemisessa.

5. Tilastot ja todennäköisyys (MAB5)

Kurssin tavoitteena on oppia käsittelemään ja tulkitsemaan tilastoja sekä perehtyä todennäköisyyslaskennan perusteisiin. Kurssilla opitaan arvioimaan regressiomalleja sekä tekemään ennusteita mallien avulla. Teknisiä apuvälineitä käytetään tilastojen käsittelyssä ja tutkimisessa sekä todennäköisyyksien ja diskreettien jakaumien tunnuslukujen määrittämisessä.

6. Talousmatematiikka (MAB6)

Kurssi käsittelee talouteen liittyviä käsitteitä ja niihin liittyviä laskuja. Tavoitteena on kehittää ja vahvistaa matemaattisia valmiuksia oman talouden suunnitteluun sekä yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun. Laskelmien tekemisessä ja sovellusongelmien yhtälöiden ratkaisemisessa opetellaan käyttämään teknisiä apuvälineitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Matemaattinen analyysi (MAB7)

Kurssin aiheita ovat muutosnopeus, derivaatta sekä derivaatan hyödyntäminen polynomifunktion kulun tutkimisessa. Kurssilla harjoitellaan käyttämään teknisiä apuvälineitä funktion kulun tutkimisessa sekä sovellustehtävissä.

8. Tilastot ja todennäköisyys II (MAB8)

Kurssi syventää tilastojen ja todennäköisyyden pakollisen kurssin sisältöjä. Kurssin keskeisiä aiheita ovat normaalijakauma, toistokoe, binomijakauma sekä luottamusväli. Teknisiä apuvälineitä opetellaan käyttämään tilastojen käsittelyssä ja tutkimisessa sekä todennäköisyyslaskennassa.

Koulukohtainen syventävä kurssi

9. Kertauskurssi (MAB9)

Kurssin tavoitteena on valmistautua ylioppilaskirjoituksiin kertaamalla keskeiset aiheet lukion lyhyen matematiikan oppimäärästä. Kurssilla vahvistetaan laskuvalmiuksia ja harjoitellaan ylioppilastehtäviin vastaamista.

Biologia (BI)

Kurssien suoritusstapa: Kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suositellaan opiskeltavaksi numerojärjestyksessä ja mielellään ennen syventäviä kursseja.

Kurssien arviointi: Mahdollisen kurssikokeen lisäksi arvioinnissa huomioidaan jokaisen kurssin alussa sovitulla painotuksilla esim. välikokeet, testit, pistokkaat, kotitehtävät, erilaiset tuotokset, kokeellisen työskentelyn taidot, tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot. Arviointia ja palautetta annetaan jo oppimisprosessin aikana.

Pakolliset kurssit

1. Elämä ja evoluutio (BI1)

Kurssilla perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Kurssilla

tutustutaan myös biologian tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteellistä ajattelua. Keskeinen näkökulma kurssilla on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen. Kurssilla voidaan tehdä biologian kokeellisuuteen liittyvä pienimuotoinen tutkimus tai projekti.

2. Ekologia ja ympäristö (BI2)

Kurssi tarkastelee ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta sekä sen uhkia Suomessa ja muualla maailmassa. Keskeisinä teemoina ovat luonnon monimuotoisuutta uhkaavat tekijät ja mahdollisuudet suojella monimuotoisuutta. Kurssi perehdyttää myös muihin ekologiisiin ympäristöongelmiin. Kurssilla tehdään itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa pienimuotoinen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskeva tutkimus tai kehittämisprojekti.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Solu ja perinnöllisyys (BI3)

Kurssin tarkoituksena on auttaa opiskelijaa syventämään ymmärrystä solun rakenteesta ja toiminnasta. Kurssilla tarkastellaan myös solun toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Kurssin työtavoille on keskeistä kokeellisuus ja opiskelijan omat tutkimukset.

4. Ihmisen biologia (BI4)

Kurssilla perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Kurssilla tarkastellaan ihmiselimestön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

5. Biologian sovellukset (BI5)

Kurssin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa. Kurssilla perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa ja luonnonvarojen kestävä kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Kurssilla opiskelija suunnittelee ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen.

Maantiede (GE)

Kurssien suoritustapa: Kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suositellaan opiskeltavaksi numerojärjestyksessä ja mielellään ennen syventäviä kursseja.

Kurssien arviointi: Mahdollisen kurssikokeen lisäksi arvioinnissa huomioidaan jokaisen kurssin alussa sovitulla painotuksella esim. välikokeet, testit, pistokkaat, kotitehtävät, erilaiset tuotokset, kokeellisen työskentelyn taidot, tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot. Arviointia ja palautetta annetaan jo oppimisprosessin aikana.

Pakolliset kurssit

1. Maailma muutoksessa (GE1)

Kurssi perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ongelmien tarkasteluun. Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan globaaleja riskialueita sekä luonnonriskien, ympäristöriskien että ihmiskunnan riskien kannalta. Kurssi käsittelee myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä ja mahdollisuuksia hillitä, varautua, ennakoida sekä sopeutua riskeihin. Keskeisiä näkökulmia ovat ekososiaalinen kestävyys, kiertotalous ja globaalit kehityskysymykset.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Sininen planeetta (GE2)

Kurssilla tarkastellaan luonnonmaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kurssilla tutustutaan luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomedialla hyväksi käyttäen tulkitsemaan luonnonmaisemia ja niiden syntyä. Kurssi perehdyttää luonnonmaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

3. Yhteinen maailma (GE3)

Kurssilla tarkastellaan ihmismaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana on luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta. Kurssilla tutustutaan ihmismaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomedialla hyväksi käyttäen tulkitsemaan ihmistoiminnan jäsentymistä maapallolla. Kurssi perehdyttää ihmismaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

4. Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta (GE4)

Kurssi perehdyttää aiemmilla kursseilla hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia kurssilla ovat osallistuva suunnittelu, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

Fysiikka (FY)

Kurssien suoritus tapa: Kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Kurssit suositellaan suorittamaan numerojärjestyksessä.

Kurssien arviointi: Mahdollisen kurssikokeen lisäksi arvioinnissa huomioidaan jokaisen kurssin alussa sovitulla painotuksella esim. välikokeet, testit, itsearviointi, kotitehtävät, näytetehtävät tai kotikokeet, erilaiset tuotokset, kokeellisen työskentelyn taidot sekä tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot. Arviointia ja palautetta annetaan jo oppimisprosessin aikana. Kursseilla käytetään numeroarviointia.

Pakolliset kurssit

1. Fysiikka luonnontieteenä (FY1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan. Kurssilla tutustutaan luonnontieteelliseen menetelmään ja suunnitellaan ja toteutetaan yksinkertaisia kokeita. Kurssilla harjoitellaan mittaustulosten keräämistä, mallintamista ja tulosten esittämistä graafisesti sopivia apuvälineitä käyttäen. Kurssin aikana opiskelijat saavat esimakua fysiikan merkityksestä nyky-yhteiskunnassa ja perustutkimuksessa alkeishiukkasista maailmankaikkeuden rakenteisiin.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Lämpö (FY2)

Kurssilla perehdytään lämpöilmiöiden käsitteisiin ja sovelletaan niitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Opiskelija syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä ja kehittää valmiuksiaan osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan päätöksentekoon. Kurssilla korostuu fysiikan merkitys energiantuotannon ratkaisuissa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

3. Sähkö (FY3)

Kurssilla perehdytään sähköön liittyviin käsitteisiin, komponentteihin ja lakeihin ja sovelletaan niitä

jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Kurssilla tutkitaan kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdään sähköopin perusmittauksia ja kytkentöjä sähköturvallisuus huomioiden. Kurssin aikana opiskelija harjaantuu matemaattisessa mallintamisessa ja suureyhtälöiden käyttämisessä.

4. Voima ja liike (FY4)

Kurssilla perehdytään voiman ja liikkeen käsitteisiin sekä säilymlakeihin ja sovelletaan niitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Kurssilla tutkitaan kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä ja harjaannutaan graafisten esitysten tulkinnassa ja tuottamisessa. Kurssilla muodostetaan malleja luonnonilmiöstä ja pohditaan niiden rajoituksia ja puutteita.

5. Jaksollinen liike ja aallot (FY5)

Kurssilla perehdytään jaksollisen liikkeen, gravitaatiovuorovaikutuksen ja aaltojen käsitteisiin ja sovelletaan niitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä, kuten esimerkiksi lääketieteessä ja musiikissa. Kurssilla käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä ja pohditaan mallien sekä simulaatioiden suhdetta todellisuuteen.

6. Sähkömagnetismi (FY6)

Kurssilla perehdytään sähkömagnetismiin ja valoon liittyviin käsitteisiin ja sovelletaan niitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Kurssilla tutustutaan fysiikan merkitykseen energia- ja viestintäteknologiassa sekä harjaannutaan fysikaalisen tiedon ilmaisussa ja eri tietolähteiden analysoinnissa. Kurssin aikana opiskelija kehittää edelleen taitojaan tutkimuksen tai ongelmanratkaisuprosessin kuvaamisesta jäsennellysti.

7. Aine ja säteily (FY7)

Kurssilla perehdytään aineen ja säteilyn luonteeseen sekä näihin liittyviin käsitteisiin. Tietoja sovelletaan jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Kurssin tavoitteena on syventää kokonaiskuva fysiikasta aineen ja maailmankaikkeuden rakennetta selittävänä tieteenä. Kurssi tarjoaa näkökulmia fysiikan ja kosmologian kehittymisestä 1800-luvun lopulta tähän päivään saakka.

Koulukohtainen syventävä kurssi

8. Kertauskurssi (FY8)

Kurssin tavoitteena on valmistautua ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opintojen pääsykokeisiin kertaamalla keskeiset aiheet lukiofysiikan oppimäärästä. Kurssilla vahvistetaan laskennallisia valmiuksia ja harjoitellaan ylioppilastehtäviin vastaamista.

Kemia (KE)

Kurssien suoritusstapa: Kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista. Laboratoriokurssia KE7 ei voi suorittaa itsenäisesti.

Kurssien suoritusjärjestys: Kurssit KE1-6 suositellaan suorittamaan numerojärjestyksessä. Kurssin KE7 voi suorittaa kurssin KE4 jälkeen.

Kurssien arviointi: Mahdollisen kurssikokeen lisäksi arvioinnissa huomioidaan jokaisen kurssin alussa sovitulla painotuksilla esim. välikokeet, testit, pistokkaat, kotitehtävät, erilaiset tuotokset, kokeellisen työskentelyn taidot, tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot. Arviointia ja palautetta annetaan jo oppimisprosessin aikana. Kurssit KE1-6 arvioidaan numerolla ja kurssi KE7 suoritusmerkinnällä.

Pakolliset kurssit

1. Kemiaa kaikkialla (KE1)

Kurssi kehittää valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kurssilla opitaan käyttämään ja soveltamaan tietoa aineiden ominaisuuksista jokapäiväisen elämän ja ympäristön ilmiöissä. Kurssilla opitaan turvallinen työskentely laboratoriossa. Kurssilla tutkitaan erilaisia kemian ilmiöitä kokeellisesti, eri malleja ja tietolähteitä käyttäen.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihmisen ja elinympäristön kemiaa (KE2)

Kurssi käsittelee kemian merkitystä hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Kurssilla käytetään ja sovelletaan orgaanisiin yhdisteisiin ja ainemäärään liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Kurssilla tutkitaan kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen orgaanisiin yhdisteisiin, ainemäärään ja pitoisuuteen liittyviä ilmiöitä. Kurssilla opitaan, kuinka kemiallinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen liittyvän mallintamisen kautta.

3. Reaktiot ja energia (KE3)

Kurssin tavoitteena on oppia käyttämään ja soveltamaan reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Kurssilla tutkitaan kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen reaktioihin liittyviä ilmiöitä. Keskeisenä sisältönä on myös aineen ja energian häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

4. Materiaalit ja teknologia (KE4)

Kurssin tavoitteena on oppia käyttämään ja soveltamaan materiaaleihin ja teknologiaan liittyviä kemian käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä. Kurssilla tutkitaan kokeellisesti ja malleja käyttäen materiaaleihin ja sähkökemiaan liittyviä ilmiöitä. Tavoitteena on harjaantua ilmaisemaan itseään kemialle ominaisilla tavoilla ja analysoimaan eri tietolähteiden argumentointia. Erilaisten tuotosten muodostamisessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

5. Reaktiot ja tasapaino (KE5)

Kurssin tavoitteena on oppia käyttämään ja soveltamaan reaktioiden ja kemiallisen tasapainon käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Kurssilla tutkitaan kokeellisesti ja malleja käyttäen reaktioihin ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä. Kurssilla käytetään laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä.

Koulukohtainen syventävä kurssi

6. Kertaus (KE6)

Kurssin tavoitteena on valmistautua ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opintojen pääsykokeisiin kertaamalla keskeiset aiheet lukion kemian oppimäärästä. Kurssilla vahvistetaan laskennallisia valmiuksia ja harjoitellaan ylioppilastehtäviin vastaamista.

Koulukohtainen soveltava kurssi

7. Laboratoriokurssi (KE7)

Kurssin tavoitteena tutustua kemian työ- ja tutkimusmenetelmiin ja oppia toteuttamaan yksinkertaisia tutkimuksia. Kurssilla opitaan tekemään havaintoja ja johtopäätöksiä kokeellisista mittauksista sekä käsittelemään ja esittämään kokeellisen työn tuloksia. Kurssilla tutustutaan mahdollisuuksien mukaan kemian alan työpaikkoihin omalla paikkakunnalla sekä pyritään toteuttamaan vierailu Oulun yliopiston kemian laitoksen laboratoriossa, jossa vierailun aikana tehdään kokeellisia töitä.

Filosofia (FI)

Kurssien suoritustapa: kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: numerojärjestys

Kurssien arviointi: Filosofiasa arviointi kohdistuu ajattelun taitojen ja keskeisten käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista filosofista ajattelua. Arvosana perustuu pääasiassa koearvosanoihin, opintojen edetessä voi tulla myös erilaisia arvosteluun vaikuttavia tehtäviä.

Pakolliset kurssit

1. Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1)

Keskeiset sisällöt: mitä filosofia on, filosofian peruskysymykset (esim. henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen), johdonmukainen argumentaatio ja pätevän päättely, tieto ja informaatio, arkitiedto ja tieteellinen tieto, tiede ja pseudotiede, tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla ja lukion oppiaineissa

2. Etiikka (FI2)

Keskeiset sisällöt: moraali ja etiikka; hyve-, seuraus-, sopimus-, oikeus- ja velvollisuusetiikka; moraalien, käytöstapojen ja lain ero; moraalinen relativismi; teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä; yksilöetiikka, ympäristöetiikka

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Yhteiskuntafilosofia (FI3)

Keskeiset sisällöt: yhteiskuntajärjestykset ja instituutiot, yksilö- ja yhteisökeskeiset teoriat yhteiskunnasta, yhteiskuntasopimusteoriat, oikeudenmukaisuus, valta, demokratia, anarkismi, työnjako, talouselämän etiikka, poliittiset ihanteet (vapaus, tasa-arvo ja solidaarisuus); konservatismi, liberalismi ja sosialismi; kansallisvaltiot ja globaali näkökulma; yhteiskunnalliset jännitteet; oikeusvaltio; sodat, terrori ja holokausti; sukupuoli, informaatioteknologia, kulttuurien kohtaaminen, kestävä tulevaisuus

4. Tieto, tiede ja todellisuus (FI4)

Keskeiset sisällöt : metafysiikka ja todellisuuden perusrakenne, olemassaolo (muutos ja pysyvyys, oliot ja ominaisuudet, mahdollinen ja välttämätön, reaali ja virtuaali); todellisuuden ilmeneminen ja hahmottaminen; totuuden luonne ja totuusteoriat; tieto; tiede; ilmiö, tutkimusaineisto, malli ja teoria; luonnon-, ihmis- formaaliset tieteet; tietäminen ja ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta

Psykologia (PS)

Kurssien suoritustapa: kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä. Jos oppilas haluaa nopeuttaa opintojaan, suositellaan ensisijaisesti koulukohtaisten kurssien suorittamista muussa kuin numerojärjestyksessä.

Kurssien arviointi: Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijoiden sekä tiedolliseen osaamiseen että kykyyn soveltaa psykologista tietoa arkipäivän tilanteisiin ja elämään.

Pakollinen kurssi

1. Psykykinen toiminta ja oppiminen (PS1)

Keskeiset sisällöt: tietoinen ja tiedostamaton psyykinen toiminta (biologiset tekijät, hermosto, tunteet ja motivaatio, kognitiiviset tulkinat); sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus (sosiaalistuminen ja normit, yksilön toimintaan vaikuttavia tilannetekijöitä); Opiskelu ja oppiminen (biologinen,

kognitiivinen ja sosiokulttuurinen perusta, tehokkaat opiskelumenetelmät, motivaatio ja oppiminen); psykologisen tiedon muodostuminen (tutkimuskohteet, arkitieto ja tieteellinen tieto, tutkimusmenetelmiä)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Kehittyvä ihminen (PS2)

Keskeiset sisällöt: kehityksen tutkiminen; kehityksen osa-alueet ja niihin vaikuttavat tekijät lapsuudessa ja nuoruudessa (fyysis-motorinen, kognitiivinen, emotionaalinen, psykososiaalinen, minuuden ja minäkäsityksen); Nuoruusiän psyykinen kehitys ja haasteet (ajattelu, henkilökohtainen, sosiaalinen ja kulttuurinen identiteetti, sukupuoli-identiteetti ja seksuaalisuus, toiminnanohjaus); Kehityksen jatkuvuus elämänkaaren aikana (elämänkaari, kehitykseen vaikuttavien tekijöiden vuorovaikutus, teorioita); biologiset ja sosiokulttuuriset tekijät (hermoston kypsyminen, aivojen muovautuminen, perimän ja ympäristön vuorovaikutus, varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet, sosialisatio ja kulttuurierot)

3. Tietoa käsittelevä ihminen (PS3)

Keskeiset sisällöt: kognitiivisen toiminnan periaatteita (sisäiset mallit ja havaintokehä, neuropsykologinen perusta, kognitiivisen psykologian ja aivotutkimuksen tutkimusmenetelmiä; havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ja niiden biologinen perusta; jokin korkeampitasoinen kognitiivisen toiminto: kieli, ongelmanratkaisu, päätöksenteko tai asiantuntijuus)

4. Tunteet, psyykinen hyvinvointi ja mielenterveys (PS4)

Keskeiset sisällöt: tunteiden muodostuminen ja biologinen perusta (tutkimus, universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus, merkitys itseyttämisvälineenä), psyykinen hyvinvointi ja tasapaino, uni ja nukkuminen hyvinvoinnin osatekijöinä; stressi, kriisit ja niistä selviytymisen keinot; keskeiset mielenterveyden ongelmat ja niiden hoito; mielenterveyden ongelmien syntyä selittäviä tekijöitä; sosiaalisen ympäristön merkitys yksilön hyvinvoinnille.

5. Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (PS5)

Keskeiset sisällöt: persoonallisuuden määrittely, pysyvyys ja muuttuvuus; persoonallisuusteorioita, kuten sosiokognitiivinen, psykodynaaminen tai humanistinen psykologia, temperamenttiteoria tai piirreteoria; yksilöllisten erojen tutkiminen; tilannetekijöiden ja ryhmäilmiöiden vaikutus yksilön toimintaan yhteisöissä ja sosiaalisissa verkostoissa; kulttuurin vaikutus persoonallisuuteen, vuorovaikutukseen ja yhteisölliseen toimintaan

Koulukohtaiset syventävät kurssit

6. Sosiaalipsykologia (PS6)

Keskeiset sisällöt ja tavoitteet: ihminen osana ryhmiä ja erilaisissa rooleissa, sosiaalinen havaitseminen, sosiaaliset vuorovaikutustaidot, ryhmien välinen dynamiikka; ryhmäkäyttäytymisen pimeä puoli, sosiaalinen pahuus, ja sen ehkäiseminen

Historia (HI)

Kurssien suoritusstapa: Kurssit suositellaan suoritettavaksi osallistumalla opetukseen.

Kurssien suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä.

Valtakunnallisista syventävistä kursseista HI4 suositellaan suoritettavaksi ennen kurssia HI2 ja kurssi HI5 ennen kurssia HI3. Koulukohtaiselle kurssille HI8 suositellaan kurssin HI2 suorittamista.

Kurssien arviointi: Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon jatkuvan ja monipuolisen osaamisen näyttö. Arvioinnissa huomiota kiinnitetään opiskelijan kykyyn rakentaa tiedoistaan jäsenyntyä kokonaisuuksia, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa, hallita aikasuhteita ja syy-yhteyksiä sekä arvioida historian

ilmiöitä ja historian tiedon käyttöä kriittisesti. Jokaisen kurssin alussa sovitaan arvioinnin perusteet, joita voivat olla esimerkiksi kurssikoe, välitestit tai – kokeet, pistokkaat, kotitehtävät, esseet, tutkielmat, tutkimusraportit, esitelmät, ryhmätuotokset ja tuntiaktiivisuus.

Pakolliset kurssit

1. Ihminen ympäristön ja yhteiskuntien muutoksessa (HI1)

Kurssi tarkastelee yksilön, yhteiskunnan ja luonnon välistä vuorovaikutusta eurooppalaisessa ja globaalissa kulttuuriympäristössä. Kurssilla tutustutaan historian tutkimukseen ja harjoitellaan monipuolisen historiallisen lähdeaineiston hyödyntämistä, tutustutaan eri aikakausien talous- ja yhteiskuntarakenteisiin ja – järjestelmiin aina maanviljelyksen alusta nykyaikaan sekä tarkastellaan ihmisen, luonnon ja yhteiskunnan välistä riippuvuussuhdetta.

2. Kansainväliset suhteet (HI2)

Kurssin aihepiirit liittyvät kansainväliseen politiikkaan ja sen keskeisiin ilmiöihin ja valtasuhteiden muutoksiin 1900-luvun alusta nykypäivään. Kansainvälistä politiikkaa analysoidaan erilaisten taloudellisten ja ideologisten mallien näkökulmista. Keskeistä kurssilla on tiedon syventäminen, analysointi ja kriittisyys tarkasteltaessa kansainvälisiä kysymyksiä sekä konfliktien syitä ja arvioitaessa niiden ratkaisumahdollisuuksia.

3. Itsenäisen Suomen historia (HI3)

Kurssi käsittelee Suomen historiaa keskittyen suomalaisen yhteiskunnan keskeisiin poliittisiin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin muutoksiin ja murrokseen sekä niiden merkitykseen 1860-luvulta nykypäivään. Kurssilla perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja niiden taustalla oleviin vaikuttimiin ja historian tiedon käyttöön. Keskeistä kurssilla on Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit ja siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

4. Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys (HI4)

Kurssi keskittyy eurooppalaiseen kulttuuriperintöön ja siihen vaikuttaneisiin tekijöihin. Kurssilla tarkastellaan yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään. Kurssi tarkastelee myös eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota. Tarkastelun kohteena on eurooppalainen ihminen, yksilön ja yhteiskunnan suhde, sukupuoli ja arkielämä.

5. Ruotsin itämaasta Suomeksi (HI5)

Kurssi tarkastelee Suomen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa autonomian ajalle asti. Kurssi keskittyy yhteiskunnan, talouden ja ympäristön lisäksi yhteisöjen ja yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen, arjen historiaan ja ihmisten elämäntapaan sekä elinkeinoihin historian eri vaiheissa. Kurssilla syvennytään erityisesti lähiympäristön historian lähteisiin ja erilaisiin tutkimusmenetelmiin.

6. Maailman kulttuurit kohtaavat (HI6)

Kurssi keskittyy kulttuurientutkimukseen. Kurssilla perehdytään kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurieroja koskevan ajattelun muutoksiin sekä tarkastellaan, miten suhtautuminen eri kulttuureihin on vaihdellut ajattelun ja yhteiskuntien rakenteen muuttuessa. Kulttuuri ymmärretään kokonaisvaltaisena käsitteenä. Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisten ja Euroopan ulkopuolisten kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

8. Maailmantilanne nyt (HI8)

Kurssi tarkastelee nykypäivän kansainvälisen politikan tapahtumia. Kurssilla analysoidaan ajankohtaisia poliittisia tapahtumia taustoineen. Tarkasteltavaksi aiheeksi valitaan yksi tai useampi ajankohtainen tapahtuma tai tietyn alueen poliittinen tilanne.

10. Kansainvälisyys/opintomatka (HI10, ½ kurssia)

Kurssi pyritään järjestämään opintomatkan muodossa. Kurssin painopistealueina on eurooppalainen tapa- ja koulukulttuuri. Opiskelija tutustuu kohdemaan tai -kaupungin kulttuuriperintöön ennen opintoretkeä sekä opintomatkan aikana tehdyillä vierailuilla. Kurssin laajuus on 0,5 kurssia. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija rakentaa myönteistä kulttuuri-identiteettiä sekä kulttuurien tuntemusta ja oppii arvostamaan kulttuureiden monimuotoisuutta elämän rikkautena ja luovuuden lähteenä sekä osaa pohtia tulevan kulttuurikehityksen vaihtoehtoja.

Tavoitteiden saavuttamista voidaan arvioida esimerkiksi opiskelijan oppimiskokemusten kirjaamisella matkan aikana tai sen jälkeen. Kirjallisessa tuotoksessa opiskelija reflektoi oppimaansa ja kokemaansa esimerkiksi matkapäiväkirjaa pitämällä tai jälkikäteen laaditulla raportilla.

Yhteiskuntaoppi (YH)

Kurssien suoritustapa: Kurssien suoritustavaksi suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suositellaan opiskeltavaksi numerojärjestyksessä. Kurssin YH4 voi suorittaa ennen kaikkia pakollisia kursejakin, mielellään kuitenkin kurssin YH1 jälkeen.

Kurssien arviointi: Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön. Huomiota kiinnitetään opiskelijan tiedonhankintataitoihin, kykyyn ilmaista tietojaan ja argumentoida jäsentyneesti sekä taitoa arvioida ja tulkita kriittisesti yhteiskunnallisia ilmiöitä ja eri tavoin esitettyä sanallista, numeerista ja graafista informaatiota.

Kurssien alussa sovitaan arvioinnin perusteet. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esim. kurssikoe, välitestit tai -kokeet, pistokkaat, kotitehtävät, esseet, tutkielmat, tutkimusraportit, esitelmät, ryhmätuotokset ja tuntiaktiivisuus.

Pakolliset kurssit

1. Suomalainen yhteiskunta (YH1)

Kurssi perehdyttää valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Kurssi keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen.

2. Taloustieto (YH2)

Taloustiedon kurssi johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Se käsittelee taloutta kansalaisten, yritysten ja valtioiden näkökulmista, talouden ja politiikan kytköksiä sekä työnteon ja yrittämisen merkitystä hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Kurssilla tarkastellaan myös talouden ja ympäristön suhdetta kestävän kehityksen näkökulmasta.

3. Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (YH3)

Kurssi perehdyttää Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen sekä kansalaisen asemaan yhdentyvässä Euroopassa ja globalisoituvassa maailmassa. Kurssin aikana opitaan seuraamaan ajankohtaisia maailman tapahtumia ja hyödyntämään oppimisessa monipuolisia informaatiolähteitä.

Valtakunnallinen syventävä kurssi

4. Kansalaisen lakitieto (YH4)

Kurssilla perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Kurssi perehdyttää tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen. Kurssin sisältöön kuuluvat esimerkiksi perhe- ja työoikeus, asuminen, kuluttajansuoja, velka, vakuudet ja maksukyvyttömyys, sekä rikostutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti ja rangaistukset.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

7. Aktiivinen kansalaisuus (YH7)

Kurssi on projektiluonteinen suorituskokonaisuus. Kurssin suorittaminen on osallistumista ja vaikuttamista yhteiskunnan eri alueilla poliittiseen, taloudelliseen tai sosiaaliseen toimintaan. Kurssisuoritukseen voi liittyä esimerkiksi lukion markkinointiryhmässä, nuorisovaltuustossa tai oppilaskunnassa toimiminen. Myös koulun ulkopuoliset aktiviteetit, kuten harrasteryhmien vetäminen ja tapahtumajärjestelyihin osallistuminen ovat mahdollisia kurssin osasuorituksia. Edellytyksenä kurssisuorituksen saamiseen on oppimispäiväkirjan pitäminen.

Uskonto

Evankelis-luterilainen uskonto (UE)

Kurssien suoritustapa: kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: numerojärjestys on suositeltava, mutta poikkeamat ovat mahdollisia varsinkin koulukohtaisten ja myös valinnaisten kohdalla, kuitenkin on paras jutella suunnitelmasta ensin aineen opettajan kanssa. Kurssi 1 on suoritettava ennen kursseja 2-3 ja 2 ennen kurssia 4. Kurssi 7 suositellaan suoritettavaksi ennen kursseja 5-6.

Kurssien arviointi: Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu uskontoihin liittyvään tiedon hallintaan, soveltamiseen ja arvioimiseen sekä katsomuksellisten dialogitaitojen hallintaan. Arvioinnissa korostuvat yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot.

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä (UE1)

Keskeiset sisällöt: uskonto: ilmiö, määrittely ja tutkiminen; nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus; maailman ja Suomen uskontotilanne; Lähi-idän monoteististen uskontojen kulttuuritausta, synty, keskeiset ja yhteiset piirteet; pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa; juutalaisuuden ja islamin suuntauksat, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan, merkitys länsimaiselle kulttuuripiirille; katsomusten kohtaaminen.

2. Maailmanlaajuinen kristinusko (UE2)

Keskeiset sisällöt: kristinuskon asema ja vuorovaikutus eri puolilla maailmaa; katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset; karismaattinen kristillisuus ja kontekstuaalinen teologia; kristillisperäiset uskonnot; uskonnon asema ja taustat Euroopassa; ekumenia ja katsomusten dialogi; ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UE3)

Keskeiset sisällöt: hindulainen maailmankuva ja elämäntapa, hindulaisuuden suuntauksat ja vaikutus

Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan; Intian uskontotilanne; jainalaisuus ja sikhiläisyys; buddhalainen elämäntapa, opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin; Kiinan kansanusko, kungfutselaisuus ja taolaisuus, sekä niiden vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan, Kiinan uskontotilanne; shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona, uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan Japanissa; Aasian uskonnot länsimaissa; luonnonuskonnot ja vodou; uudet uskonnolliset liikkeet.

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UE4)

Keskeiset sisällöt: Uskonto suomessa: uskontotilanne, uskonnollisuus ja sekularisaatio; uskonnolliset yhteisöt; uskonnot yhteiskunnan muokkaajina; katsomusten välinen dialogi; uskonto lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus, yhdenvertaisuus ja syrjintä; uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa; uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina; uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa; uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa

5. Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UE5)

Keskeiset sisällöt: uskonnon tutkimus: uskontotieteen ja teologian tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet; uskonnon, taiteen ja populaarikulttuurin vuorovaikutus; uskonnollinen arkkitehtuuri; uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa; Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla; muinaissuomalainen uskonto ja kristinusko suomalaisessa kulttuuriperinnössä

6. Uskonnot ja media (UE6)

Keskeiset sisällöt: uskonnollisen kieli ja kuvasto eri medioissa; uskontojen mediajulkisuus; uskonnollinen media ja sen hyödyntäminen uskonnoissa; median vaikutus uskontoilmiöihin, esim. asenteet ja mielikuvat, uskonnot ja konfliktit; uskonnot ja rauha; uskontokritiikki; uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotiede ja teologia sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet; perehtyminen yhteen tutkimuksen alaan, mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

Ortodoksinen uskonto (UO)

Kurssien suoritus tapa: kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: numerojärjestys on suositeltava, mutta poikkeamat ovat mahdollisia varsinkin koulukohtaisten ja myös valinnaisten kohdalla, kuitenkin on paras jutella suunnitelmasta ensin aineen opettajan kanssa. Kurssi 1 on suoritettava ennen kursseja 2-3 ja 2 ennen kurssia 4. Kurssi 7 suositellaan suoritettavaksi ennen kursseja 5-6.

Kurssien arviointi: Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu uskontoihin liittyvään tiedon hallintaan, soveltamiseen ja arvioimiseen sekä katsomuksellisten dialogitaitojen hallintaan. Arvioinnissa korostuvat yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot.

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – ortodoksisuus, juutalaisuus ja islam (UO1)

Keskeiset sisällöt: uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen; nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus; Lähi-idän monoteististen uskontojen yhteiset juuret, kulttuuritausta ja yhteiset piirteet; pyhien kirjojen asema, merkitys ja tulkinta juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa; Lähi-idän uskontojen vaikutus kulttuuriin ja arkeen Euroopassa; apostoli Paavalin lähetystyö Jerusalemissa Eurooppaan; ensimmäiset kristilliset synodit; kristillisen kirkon jakaantuminen; katolinen kirkko ja protestantismin synty; Luther ja Pohjoismaat; vapaat kristilliset suunnat; uskonnottomuus

2. Ortodoksisuus maailmassa (UO2)

Keskeiset sisällöt: kristillisen kirkon laajeneminen; patriarkaatit ja paikalliskirkot; orientaaliset kirkot; askeesin ja luostarilaitoksen synty ja niiden yhteiskunnallinen merkitys; ortodoksinen oppi, etiikka ja antropologia synodien ja kirkon suurien opettajien kautta; ihmisen elämänkaari ja ortodoksisuus; ortodoksinen tapakulttuuri; Itä-Euroopan ortodoksisuus ja uusortodoksinen maailma; Suomen ortodoksinen kirkko ennen ja nyt; ekumenia ja uskontojen välinen vuorovaikutus

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UO3)

Keskeiset sisällöt: hindulaisuuden monimuotoisuus, maailmankuva ja elämäntapa sekä vaikutuksia Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan; Intian nykypäivän uskontotilanne; jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet; buddhalaisuuden opetukset, elämäntapa, suuntaukset ja vaikutuksia Aasian kulttuureihin ja yhteiskuntiin; Kiinan vanha kansanusko, kungfutselaisuus ja taolaisuus ja näiden vaikutuksia kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan; Kiinan nykypäivän uskontotilanne; shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa; Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa; luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet; uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UO4)

Keskeiset sisällöt: suomalainen uskonnollisuus ennen ja nyt, uskonto ja uskonnolliset yhteisöt Suomessa, sekularisaatio; uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan; uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina; uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa; uskonto ja lainsäädäntö, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset; uskonnon merkitys, näkyvyys ja oikeudet julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa; ortodoksiset järjestöt kolmannen sektorin toimijoina; uskonnot yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa Suomessa; uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa

5. Taide ortodoksisuudessa ja muissa uskonnoissa (UO5)

Keskeiset sisällöt: uskonnot, taide ja kulttuurin eri muodot; sakraalin ja uskonnollisen taiteen ero; ortodoksisen taiteen erityispiirteet: jumalanpalvelus, kirkkomusiikki, arkkitehtuuri, ikonitaide; uskontojen oppi taiteen keinoin: kuvataide, musiikki, rakennustaide ja draama

6. Ortodoksisuus ja uskonnot mediassa (UO6)

Keskeiset sisällöt: uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa; uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa; uskontojen mediajulkisuus; ortodoksisen kirkon mediamaailma; median vaikutus uskontoilmiöihin, esimerkiksi asenteet ja uskontoihin liittyvät mielikuvat, uskonnot ja konfliktit, uskonnot ja rauhan rakentaminen, uskontokritiikki; uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

Elämäkatsomustieto (ET)

Kurssien suoritustapa: kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: numerojärjestys on suositeltava, mutta poikkeamat ovat mahdollisia varsinkin koulukohtaisten ja myös valinnaisten kohdalla.

Kurssien arviointi:

Pakolliset kurssit

1. Maailmankatsomus ja kriittinen ajattelu (ET1)

Keskeiset sisällöt: maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänkatsomuksen käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde ja asema omassa elämänkatsomuksessa; erilaisia maailmankatsomuksia – esimerkiksi sekulaareja, uskonnollisia, poliittisia ja elämäntapaan liittyviä – sekä niiden piirteiden ja perusoletusten tutkimista eri tieteiden tarjoamin välinein; tyypillisiin informaation käsittelyyn ja ympäröivän todellisuuden jäsentämiseen liittyvien kognitiivisten vääristymien tarkastelu sekä omassa että muiden ajattelussa; koulun, median, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä uskonnollisten ja kulttuuristen yhteisöjen vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämänkatsomukseen; median ja muiden informaation lähteiden toimintalogiikka sekä niihin kohdistuva kriittinen katsomuksellinen ajattelu sekä katsomuksellisen argumentaation erittely erilaisista näkökulmista

2. Ihminen, identiteetti ja hyvä elämä (ET2)

Keskeiset sisällöt: luonnon- ja ihmistieteellisiä, sekulaareja ja uskonnollisia, filosofisia ja populaarikulttuuriin kuuluvia ihmiskäsityksiä ja –ihanteita; ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuoli ja seksuaalisuus; opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema; identiteetti, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys; ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet, ihmisoikeusasiakirjoja: YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; erilaisia käsityksiä hyvästä elämästä sekä toisten ihmisten, eläinten ja ympäristön asemasta siinä

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Yksilö ja yhteisö (ET3)

Keskeiset sisällöt: ihminen sosiaalisena olentona, yksilöiden vuorovaikutus ja yhteisöllisyys: yksityinen ja julkinen, tunnustussuhteet ja merkitykselliset toiset, roolit ja yhteisölliset normit; yhteiskuntatutkimuksen perusteita, kuten sosiaaliset tosiasiat, yhteiskunnalliset rakenteet ja modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet sekä näiden vaikutus yksilön elämään; taloudellisen ja poliittisen vallan suhde nyky-Suomessa sekä globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset yhteiskunnan eri tasoilla; ihmisoikeudet, uskonnon- ja omantunnon vapaus, globaali oikeudenmukaisuus ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen moraalisisina ja poliittisina vaatimuksina sekä näitä vaatimuksia vastustavat näkemykset ja toimet mukaan lukien ihmisoikeusloukkaukset sekä holokausti; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat sekä niiden kriittinen potentiaali: ihanteet ja kauhukuvat nykyisyyden suurennuslaseina ja toiminnan motivoijina

4. Kulttuurit katsomuksen muovaajina (ET4)

Keskeiset sisällöt: kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa; kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämänkatsomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma; suomalaisen kulttuurin ja identiteetin historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit; kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset; etnosentrisyyden ja rasismien sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

5. Katsomusten maailma (ET5)

Keskeiset sisällöt: katsomuksen ja uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tutkiminen, määrittäminen ja selittäminen, käsityksiä uskontojen alkuperästä; uskonnollisten ilmiöiden tulkinassa käytettyjä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja teismi; uskontokritiikki, ateismi, agnostismi ja

sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet; kristinuskon, islamin ja juutalaisuuden sekä joidenkin muiden uskontojen ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys ja jakautuminen, pyhät kirjat, oppi, elämäntapa ja suhde yhteiskuntaan; tämän päivän merkittävien maailmankatsomuksellisten järjestelmien, kuten sekulaarin humanismin ja suurten uskontojen, suhde yhteiskuntaan, tapakulttuuriin, moraaliin, politiikkaan ja tieteeseen; liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, sekularisaatio ja uskonnottomuus

6. Teknologia, maailmankatsomukset ja ihmiskunnan tulevaisuus (ET6)

Keskeiset sisällöt: ihmislajin evoluutio ja kulttuuri evoluutio: kielen rooli inhimillisten kulttuurien ja innovatiivisuuden synnyssä; suurten filosofoiden ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien ja uskontojen eettisten ja aatteellisten perustojen kehittyminen abstrakteiksi ja yleisinhimillisiksi; ihmiskunnan suuret maailmankuvalliset, -katsomukselliset ja teknologiset murrokset sekä niiden vaikutukset ihmisten käsitykseen maailmasta ja itsestään: ihminen ympäristönsä ja itsensä muokkaajana; Prometheus-myytistä tekno-utopioihin ja dystopioihin, ihmisen suhde valistuksen ideaaleihin ja teknologiseen kehitykseen; tulevaisuuden tutkimus, tekoäly, humanismi, transhumanismi ja niiden kritiikit tieteen uusimpien tulosten valossa

Terveystieto (TE)

Kurssien suoritus tapa: Kaikilla kursseilla suositellaan opetukseen osallistumista.

Kurssien suoritusjärjestys: Kurssit suositellaan opiskeltavaksi numerojärjestyksessä.

Arviointi: Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön terveysosaamisen eri osa-alueilla. Kurssikokeen lisäksi arvioinnin perusteena voi olla kotitehtäviä, tutkielmia, pistokkaita ja erilaisia projektitöitä. Arvioinnin perusteet tarkennetaan jokaisen kurssin alussa.

Pakollinen kurssi

1. Terveiden perusteet (TE1)

Pakollisella kurssilla syvennetään perusopetuksen aikana opittua terveysosaamista ja ymmärrystä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Lisäksi opitaan tunnistamaan ja arvioimaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, lähiyhteisöissä ja ympäristöissä sekä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Keskeistä on myös itsehoitovalmiuksien ja arjen terveysosaamisen kehittäminen, mielenterveyden suojaaminen sekä ajankohtaisten ja opiskelijoiden esille nostamien asioiden käsittely.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihminen, ympäristö ja terveys (TE2)

Kurssilla tarkastellaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta voimavarana ja perehdytään sosiaaliseen kestävyteen osana kestäväen tulevaisuuden tavoitteita. Keskeistä on myös tarkastella perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn.

3. Terveyttä tutkimassa (TE3)

Kurssilla luodaan kokonaiskuvaa terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisista kehityslinjoista ja tulevaisuuden haasteista pääpiirteissään. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan valmiuksia hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja soveltaa terveysosaamistaan aktiivisena kansalaisena. Kurssilla perehdytään terveyteen vaikuttavien tekijöiden kriittiseen arviointiin ja pohditaan tutkimuksen ja päätöksenteon mahdollisuuksia terveyden edistämässä.

Koulukohtainen soveltava kurssi

7. Hygieniapassi (TE7)

Kurssi toteutetaan Kumppanuuskampuksen kautta. Laajuus 0,5 kurssia.

Liikunta (LI)

Kurssien suoritustapa: Aktiivinen osallistuminen oppitunneille.

Kurssien suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä kahden ensimmäisen opiskeluvuoden aikana. Li 5 suositellaan suoritettavaksi 1. opiskeluvuotena, Li 7 toisena opiskeluvuotena ja Li 3 kolmantena vuotena.

Kurssien arviointi: Liikunnan arviointi koostuu sekä fyysisen toimintakyvyn että sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn opetuksen tavoitteiden saavuttamisesta.

Pakolliset kurssit

1. Energiaa liikunnasta (LI1)

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnallisten perustaitojen soveltaminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen eri liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia monipuolisesti käyttäen.

2. Aktiivinen elämäntapa (LI2)

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat fyysisten ominaisuuksien arviointi, hengitys- ja verenkiertoelimistöä kuormittava liikunta, lihaskuntoharjoittelu ja kehonhuolto. Opiskelijat ohjataan havainnoimaan arkisia toimintatapojaan ja valintojaan fyysisen aktiivisuuden ja terveyden näkökulmista. Opiskelijat saavat ohjausta ja palautetta liikunnallisen elämäntavan ja fyysisesti aktiivisen arjen toteuttamiseen.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Terveysttä liikkuen (LI3)

Kurssilla syvennetään erityisesti fyysiseen toimintakykyyn liittyviä taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on oman säännöllisen liikunnan edistäminen sekä fyysisten ominaisuuksien seuraaminen ja kehittäminen. Opettaja ohjaa liikuntaohjelman suunnittelua ja toteutusta. Liikuntasuunnitelmaa toteutetaan mahdollisuuksien mukaan liikuntateknologiaa hyväksi käyttäen.

4. Yhdessä liikkuen (LI4)

Kurssilla syvennetään erityisesti sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijoiden sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Työtavoissa painottuu opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta. Kurssin sisältönä voi olla jokin yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit tai muu projektiluonteinen kokonaisuus.

5. Hyvinvointia liikkuen (LI5)

Kurssilla syvennetään erityisesti psyykkisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä rentouttavien ja elämyksellisten liikuntakokemusten kautta. Monipuoliset liikuntatehtävät mahdollistavat osallisuuden, liikunnallisen pätevyyden ja kehollisen ilmaisun kokemuksia.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

6. Salibandy

Kurssilla syvennetään taitoja ja tietoja salibandysa. Kurssin tavoitteena on kehittää lajitaitoja ja taktista

osaamista sekä yksilön että joukkueen näkökulmasta.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

7. Uudet lajit

Tutustutaan pääsääntöisesti lajeihin, joihin ei ole mahdollisuutta tutustua muilla kursseilla (esim. seinäkiipeily, ilma-ase ammunta, carting, keilaus, jousiammunta, golf, kamppailulajit, melonta ym).

8. Valmennus

Valmennus- tai ohjaustoimintaan osallistuminen urheiluseurassa tai yhdistyksessä sekä valmennuksen ja ohjauksen perusteiden opiskelu erillisellä kurssilla tai opettajan johdolla.

Musiikki (MU)

Kurssien suoritustapa: Kurssit suoritetaan pääsääntöisesti osallistumalla opetukseen. Koulukohtaiset kurssit (MU5) ja (MU6) voidaan suorittaa yhteistyössä kumppanuuskampuksen (Haapaveden Opisto, Jokihelmen Opisto, Jokilaaksojen Musiikkiopisto) kanssa.

Kurssien suoritusjärjestys: Ensimmäistä kurssia suositellaan suoritettavaksi ensimmäiseksi, muuten suoritusjärjestys on vapaa.

Kurssien arviointi: Musiikin opetuksessa arvioinnin tehtävä on tukea myönteisesti opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syventymistä. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso, sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa, ei hänen musikaalisuuttaan. Arvioinnin perusteet tarkennetaan jokaisen kurssin alussa.

Pakolliset kurssit

1. Musiikki ja minä (MU1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää omat tapansa toimia musiikin alueella. Monipuolisten musisointi- ja kuuntelutehtävien avulla opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitoaan, sekä syventää musiikin tuntemustaan. Osallistumalla musiikilliseen toimintaan opiskelija saa kokemuksia musisoinnista, syventää omaa osaamistaan ja pohtii asemaansa musiikin kuuntelijana, tulkitsijana, tekijänä ja kulttuuripalvelujen käyttäjänä. Kurssilla tutustutaan mm. paikalliseen musiikkielämään.

2. Moniääninen Suomi (MU2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä ja ominaispiirteitä. Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisointia ja kuuntelua. Musiikkiohjelmistoon valitaan eri musiikinlajeja populaari- ja taidemusiikista perinnemusiikkiin.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Ovet auki musiikille (MU3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen uusia musiikinlajeja, musiikkityylejä ja -kulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin tai musiikkikulttuureihin. Opiskelija kehittää musisointitaitojaan sekä taitojaan hankkia ja käsitellä tietoa. Kurssin voi suorittaa myös projektina.

4. Musiikki viestii ja vaikuttaa (MU4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri

taidemuodoissa, medioissa ja yhteiskunnassa. Opiskelija tutustuu musiikin käyttötapoihin mm. elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä ja verkkoympäristöissä. Kurssilla kokeillaan oman materiaalin, kuten musiikkivideon, tekemistä. Kurssin voi suorittaa myös taiteidenvälisenä tai monialaisena projektina.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

5. Musiikkiprojekti (MU5)

Kurssin tavoitteena on valmistaa yksin tai yhdessä musiikkiohjelmistoa laulaen tai soittaen. Musiikkiprojekti voi olla esim. kuorolaulua, bändisoittoa, kamarimusiikkia tai soolosoittimen soittoa. Kurssi sisältää projektin suunnittelua, ohjelmiston harjoittelua ja esitysten järjestämistä. Projekti voidaan tehdä osittain yhteistyössä kumppanuuskampanuksen kanssa.

Kuvataide (KU)

Kurssien suoritus tapa: Kurssit suoritetaan pääsääntöisesti osallistumalla oppitunneille. Poikkeavista järjestelyistä on sovittava opettajan kanssa erikseen.

Kurssien suoritusjärjestys: Kurssien suoritusjärjestys on vapaa.

Kurssien arviointi: Kurssit arvioidaan harjoitustöiden ja tuntiaktiivisuuden perusteella. Lisäksi voi olla esseetehtäviä ja poikkeustapauksissa kirjatentti.

Pakolliset kurssit

1. Kuvat ja kulttuurit (KU1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy kuvataiteen keskeisiin ilmiöihin sekä käytännössä että teoriasidolla. Näitä ilmiöitä ovat esimerkiksi kuvataiteen eri tekniikat, kuvanrakentamisen perusteet, sommittelu, värioppi, kuvataiteen rooli osana yhteiskuntaa ja kulttuuria sekä erilaiset taiteen tulkintaan, arviointiin ja analyysiin liittyvät menetelmät.

2. Muotoillut ja rakennetut ympäristöt (KU2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy ympäristön, paikan ja tilan käsitteisiin kuvataiteen näkökulmasta. Harjoitustyöt voivat liittyä esimerkiksi paikan käsitteeseen, sen merkitykseen identiteetin rakentajana, tilan kuvaamisen keinoihin, arkkitehtuuriin, muotoilun historiaan ja kehitysvaiheisiin sekä tuotesuunnitteluprosessin vaiheisiin eri näkökulmista.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Osallisena mediassa (KU3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy kuvalliseen viestintään; tiedon, näkemysten ja ajatusten välittämiseen vastaanottajalle kuvataiteen keinoin. Keskeiset sisällöt voivat liittyä esimerkiksi mainosten maailmaan, sarjakuvaan, valokuvaukseen, elokuvan ja internetin kehitykseen sekä niiden merkitykseen ja rooliin yhteiskunnassa eri aikoina.

4. Taiteen monet maailmat (KU4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy eri aikoina eri kulttuureissa tuotetun kuvataiteen historiaan, kehitykseen ja yhteiskunnalliseen merkitykseen. Opiskelija syventää tietoaan eri aihepiireistä, tekniikoista ja ilmaisutavoista ja soveltaa oppimaansa omassa kuvataiteellisessa työskentelyssään. Kurssin keskeisenä sisältönä voi olla esimerkiksi yksin tai ryhmässä toteutettava vapaavalintainen taideprojekti, joka pohjautuu opiskelijaa kiinnostavaan taidemaailman ilmiöön.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

5. Taideprojekti (KU5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy häntä kiinnostavaan kuvataiteen osa-alueeseen ja toteuttaa oman vapaavalintaisen taideprojektin. Suoritukset sovitaan yhteisesti kurssin alussa. Mahdollisia sisältöalueita ovat esimerkiksi piirustus, maalaus, kuvanveisto, grafiikka, valokuvaus ja video. Työt voidaan toteuttaa yksin tai ryhmässä.

Opinto-ohjaus (OP)

Kurssien suoritustapa: Oppitunneille osallistuminen

Kurssien suoritusjärjestys: Kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä

Kurssien arviointi: Kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä

Pakolliset kurssit

1. Minä opiskelijana (OP1)

Kurssilla tutustutaan lukio-opintojen käytänteisiin, opintojen rakenteeseen, ylioppilastutkintoon sekä harjaannutaan lukiossa vaadittaviin opiskelutaitoihin. Kurssilla suunnitellaan henkilökohtaiset opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä urasuunnitelmat, pohditaan elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen liittyviä kysymyksiä, tutustutaan työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin.

2. Jatko-opinnot ja työelämä (OP2)

Kurssin aihepiiriin kuuluvat jatko-opinnot sekä Suomessa että ulkomailla, ylioppilastutkinto, työelämätaidot ja yrittäjyys sekä itsetuntemuksen, elämänsuunnittelun ja elämänhallintataitojen kehittäminen. Kurssilla tutustutaan toisen ja korkea-asteen erilaisiin koulutusvaihtoehtoihin sekä muuhun koulutustarjontaan, päivitetään henkilökohtaista jatko-opinto- ja urasuunnitelmaa, opiskelusuunnitelmaa ja ylioppilastutkintosuunnitelmaa. Keskeistä kurssilla on myös työelämä tietous ja työnhakutaidot sekä yrittäjyys.

Tietotekniikka (AT)

Kurssien suoritustapa: Kurssit suoritetaan pääsääntöisesti oppitunneille osallistumalla. Itsenäisestä suorituksesta on sovittava opettajan kanssa. Kurssilla AT3 suoritetaan ohjelmoinnin lopputyö.

Kurssien suoritusjärjestys: Suoritusjärjestys on muuten vapaa, mutta kurssit AT0 ja AT1 suositellaan suoritettavaksi jo ensimmäisenä opiskeluvuotena. Kurssi AT2 on suoritettava ennen kurssia AT3.

Kurssien arviointi: Kurssit arvioidaan jatkuvan näytön ja erilaisten tuotosten perusteella suoritettu (S) / hylätty (H) merkinnällä. Arviointiin otetaan mukaan jokaisen kurssin alussa sovitulla painotuksella mahdollisesti seuraavia osioita: välitestit, pistokkaat, kotitehtävät, näytetehtävät, projektityöt.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

0. ATK-tutorkurssi (AT0)

Kurssin osallistujista koulutetaan lähitukihenkilöitä muille opiskelijoille. Kurssilla perehdytään koululta löytyviin tietotekniisiin laitteisiin ja niiden toimintaan, koululla käytössä oleviin sähköisiin oppimisympäristöihin (Peda.net / Google Apps for Education ym.) ja sähköisissä kokeissa vaadittaviin taitoihin ja käytössä oleviin ohjelmiin. Kurssi järjestetään heti lukion alkuvaiheessa.

1. Tietotekniikan ajokortti (AT1)

Kurssi antaa tarvittavat tiedot ja valmiudet Tietotekniikan @- ja A-korttia varten. Opiskeltavista taidoista on varmasti hyötyä jo lukio-opiskelussa, joten kurssin suorittamista suositellaan jo ensimmäisenä opiskeluvuotena.

2. Ohjelmoinnin peruskurssi (AT₂)

Ohjelmoinnin peruskurssilla perehdytään algoritmien laatimiseen ja nykyaikaisen ohjelmoinnin perusideoihin. Opiskelijalta ei edellytetä ennakkotietoja ohjelmoinnista. Kurssi vastaa sisällöltään Helsingin yliopiston tietojenkäsittelytieteen laitoksen kurssia *Ohjelmoinnin perusteet*.

3. Ohjelmoinnin jatkokurssi (AT₃)

Kurssi on suoraa jatkoa Ohjelmoinnin peruskurssille (AT₂). Kurssilla jatketaan ohjelmointiin tutustumista. Kurssin loppuksi suoritetaan pieni graafisella käyttöliittymällä varustettu peli tai muu ohjelma.

Teemaopinnot (TO)

Teemaopinnot ovat eri tiedonaloja yhdistäviä opintoja. Ne eheyttävät opetusta ja kehittävät opiskelijoiden taitoja hahmottaa ja ymmärtää yksittäistä oppiainetta laajempia kokonaisuuksia. Teemaopintojen keskeisenä tehtävänä on tarjota mahdollisuuksien mukaan eri oppiaineen tietojen ja taitojen yhdistämiseen ja soveltamiseen. Teemaopintojen tavoitteet ja sisällöt tarkennetaan ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa.

Kurssien suoritustapa: monimuoto-opiskeluna

Kurssien suoritusjärjestys: valinnainen

Kurssien arviointi: suoritusmerkinnällä

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Monitieteinen ajattelu (TO₁)

Kurssin tavoitteena on tarjota tilaisuuksia ajattelun taitojen kehittämiseen laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittävästi. Opiskelijat oppivat hahmottamaan eri tieteen- ja taiteenalojen välisiä yhteyksiä sekä niiden keskeisten periaatteiden ja käsitteiden vuorovaikutusta yhtä tiedonalaan laajemmilla kokonaisuuksissa. Kurssin aikana opiskelijat kehittävät kriittistä ja luovaa ajatteluaan itsenäisesti ja yhteistoiminnassa muiden kanssa. He analysoivat ja arvioivat erilaisia käsitejärjestelmiä ja näkökulmia ja käyttävät niitä johtopäätösten ja ratkaisujen tekemiseen. Kurssin keskeiset sisällöt valitaan vähintään kahdesta eri oppiaineesta tai aihekokonaisuudesta.

2. Tutkiva työskentely teknologialla (TO₂)

Tieto- ja viestintäteknologian kurssin tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää yksin tai yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa johonkin ilmiöön tai aihepiiriin liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen. Samalla hän kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija saa tilaisuuksia oppiainerajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön. Kurssin keskeisillä sisällöillä on yhteys kahden tai useamman eri oppiaineen tietoihin ja taitoihin sekä aihekokonaisuuksiin. Toteutustapana esim. Oulun yliopiston kasvatustieteen perusopinnot.

3. Osaaminen arjessa (TO₃)

Kurssi toteutetaan yhteistyössä Kumppanuuskampuksen kanssa. Kurssin sisältöjä ovat mm:

- Monikulttuurisuus (käytännönläheinen toteutus, esim. Elävä kirjasto)
- Erilaisuuden kohtaaminen (ikäntyneet, lapsen kasvun ja tukemisen periaatteet)
- Kansalaistoiminta

Teoriaa muutama tunti/kokonaisuus. Loput kurssista kerätään tunteja käytännönläheisen tekemisen myötä koko lukion aikana.

Lukiodyplomit (LD)

Kurssien suoritusstapa: OPH:n ohjeiden mukainen. Näyttö ja diplomityö

Kurssien suoritusjärjestys: valinnainen

Kurssien arviointi: Lukiodyplomien arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodyplomi arvioidaan kokonaisuutena kurssin päätyttyä. Lukiodyplomien arvioinnissa annetaan palautetta lukiodyplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodyplomien arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan aineesta tai aineryhmässä osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodyplomien suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Valtakunnalliset soveltavat kurssit

2. Kuvataiteen lukiodyplomi (KULD2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa. Kuvataiteen lukiodyplomien tavoitteena on, että opiskelija osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin laaja-alaista osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti erilaisia kuvia. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan lukiodyplomille asettamiin tavoitteisiin sekä hänen valitsemaansa tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Kuvataiteen lukiodyplomi muodostuu teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia ja kuvataiteen tuntemusta kuvaavasta portfoliosta. Toteutetaan lukiolla.

4. Liikunnan lukiodyplomi (LILD4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa. Liikunnan lukiodyplomien tavoitteena on, että opiskelija pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnan osioiden lisäksi liikunnallisen tutkielman sekä portfolion tekeminen. Liikunnan lukiodyplomi muodostuu liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta. Toteutetaan lukiolla.

5. Median lukiodyplomi (MELD5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan. Median lukiodyplomien tavoitteena on edistää opiskelijan monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä. Lisäksi edellytetään informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa, mediasuhteen pohdintaa ja median toimintaympäristön hahmottamista. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Median lukiodyplomi on portfolion ja mediaesityksen muodostama kokonaisuus.

Toteutus Kumppanuuskampanuksen kautta (Jokilaaksojen musiikkiopisto, Jokihelmen Opisto)

6. Musiikin lukiodyplomi (MULD6)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa. Opiskelija osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja toiminnastaan. Musiikin lukiodyplomien voi toteuttaa joko yksin tai ryhmän jäsenenä. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat musiikin lukiodyplomien erilaisiin toteutustapoihin ja osa-alueisiin. Musiikin lukiodyplomi muodostuu neljästä osasta, jotka ovat opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto.

Toteutetaan lukiolla yhteistyössä Jokilaaksojen musiikkipiston kanssa.

7. Tanssin lukiodiplomi (TALD7)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan tanssissa. Tanssin lukiodiplomin suorittamisen tavoitteena on tukea ja kuvata opiskelijan pitkäaikaista tanssin opiskelua lukion aikana. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijan valitsema tanssillinen tehtävä, sen valmistelu ja kirjallinen työ. Tanssillisen tehtävän opiskelija voi suorittaa joko esiintymällä tanssijana tai tekemällä koreografian. Tehtävä voi olla soolo- tai ryhmäteos. Tanssin lukiodiplomi on tanssillisen tehtävän ja tutkielman muodostama kokonaisuus. Toteutus Kumppanuuskampuksen kautta Jokihelmen Opistossa (Nykytanssin syventävät opinno)

8. Teatterin lukiodiplomi (TELD8)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan teatterissa. Teatterin lukiodiplomin tavoitteena on vahvistaa draamallisia ja teatteri-ilmaisullisia taitoja sekä kartuttaa vuorovaikutuksen ja itsearviointin taitoja. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijan itse määrittelemä työn aihe joltakin teatterin alalta, siihen liittyvä esitys ja työskentely- ja arviointiprosessi. Teatterin lukiodiplomi on esityksen ja portfolion muodostama kokonaisuus.

Toteutus Kumppanuuskampuksen kautta Jokihelmen Opistossa.

Taiteiden väliset opinnot (TA)

Taiteiden väliset kurssit ovat eri taiteenaloja yhdistäviä opintoja. Kurssien tehtävänä on laajentaa ja eheyttää musiikin, kuvataiteen ja opetussuunnitelmassa päätettävien mahdollisten muiden taideaineiden opetusta. Taiteiden väliset kurssit tarjoavat mahdollisuuksia laaja-alaisille ja teemallisille kokonaisuuksille perustuvalla taideoppimiselle. Opinnot vahvistavat kulttuurisen tiedon ymmärtämistä ja arvottamista omassa elämässä. Kurseilla tuotetaan ja tulkitaan kulttuuria eri taiteenaloille ominaisilla tutkimisen tavoilla. Opintojen tehtävänä on vahvistaa opiskelijoiden toimijuutta ja osallisuutta omassa elinympäristössä, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa. Taiteiden väliset opinnot luovat mahdollisuuksia lukion toimintakulttuurin kehittämiseksi sekä yhteistyölle lukion ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Kurssien suoritustapa:

Kurssien suoritusjärjestys: valinnainen

Kurssien arviointi: Opiskelijoille annetaan kurssilla kannustavaa, monipuolista ja ohjaavaa palautetta. Taiteiden välisen kurssin arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Arviointi kohdistuu tavoitteellisuuteen, suunnitelmallisuuteen ja tiedon tuottamiseen sekä taitojen soveltamiseen. Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon osaamisen kehittyminen, työtapojen ja opiskeluympäristöjen käyttö, työskentelyprosessien eteneminen sekä toteutetut teokset, produktiot ja esitykset. Opiskelijoille annetaan palautetta myös vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoista sekä työvälineiden, materiaalien ja teknologioiden käytöstä. Kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Valtakunnalliset soveltavat kurssit

1. Monitaiteellinen musiikkiprojekti (TA1)

Kurssi tarjoaa opiskelijalle tilaisuuksia kehittää musiikillista ja muuta taiteellista luovaa ajatteluaan ja ilmaisutaitojaan taiteidenvälisessä työskentelyssä ja yhteistyössä muiden kanssa. Tavoitteena on, että kurssin aikana opiskelija suunnittelee ja toteuttaa ryhmässä tai itsenäisesti taiteelliseen ilmaisuun liittyvän kokonaisuuden. Kokonaisuuden suunnittelussa ja toteutuksessa opiskelija soveltaa ja yhdistää aiemmin hankkimaansa kulttuurista, musiikillista ja muuta taiteellista osaamista. Oppimisprosessin

aikana opiskelija arvioi työskentelyään ja oppii toimimaan kokonaisuuden kannalta mielekkäällä tavalla. Kokonaisuuden toteutuksessa voi käyttää myös kehittyvän teknologian tarjoamia taiteellisen ilmaisun keinoja.

Esim. toteutetaan yhteistyössä Kumppanuuskampuksen kanssa musikaali tai musiikkiteatteriesitys.

2. Nykytaiteen keinoin (TA2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin nykytaiteelle ominaisin keinoin. Opiskelijat tutkivat kulttuurisia ilmiöitä eri taiteenalojen ilmaisun keinoja käyttämällä ja soveltamalla. Kurssilla hyödynnetään visuaalisuuden rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja. Opiskelijat syventyvät erilaisiin käsityksiin taiteen tehtävästä. Kurssilla tarkastellaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä. Taidetta käytetään osallistumisen ja vaikuttamisen muotona. Tutkittavat ilmiöt sekä käytettävät välineet, teknologiat ja ilmaisun keinot valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Kurssilla toteutetaan monitaiteellisia teoksia, produktioita ja esityksiä erilaisiin ympäristöihin.

3. Taidetta kaikilla aisteilla (TA3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan ja arvioimaan eri taiteenalojen ajankohtaisia toimintatapoja ja ilmiöitä. Kurssilla tarkastellaan taiteiden ja kulttuurien suhdetta sekä taiteen merkityksiä omassa elämässä, yhteiskunnassa ja maailmassa. Opiskelijoille merkityksellisiä teemoja ja aihepiirejä tutkitaan eri taiteenalojen keinoin ja niitä yhdistellen. Kurssi toteutetaan vähintään kahden taiteenalan välisenä kokonaisuutena. Kurssin keskeisiä sisältöjä voidaan valita myös aihekokonaisuuksista.

Musiikkiopiston opinnot (MUSO)

Kurssien suoritus tapa: suoritetaan oppitunneilla musiikkiopistossa

Kurssien suoritusjärjestys: musiikkiopiston ohjelman mukainen

Kurssien arviointi: suoritusmerkintä

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

1. Perusasteen päättötodistus (MUSO1)

2. Musiikin pääaine 1 (MUSO2)

3. Musiikin teoria (MUSO3)

4. Säveltapailu (MUSO4)

5. Harmoniaoppi tai yleinen musiikkitieto (MUSO5)

6. Yhteismusisointi (MUSO6)

Oikeustiede (OI)

Kurssien suoritus tapa: Kumppanuuskampuksen kautta Haapaveden Opistolla Lapin yliopiston tutkintovaatimusten mukaisesti. Luennot ja tentit.

Kurssien suoritusjärjestys: vapaasti valittava

Kurssien arviointi: suoritusmerkintä

Koulukohtaiset soveltavat kurssit**1. Oikeustiede 1 (OI1)****2. Oikeustiede 2 (OI2)****Yrittäjyysopinnot (YR)**

Kurssien suoritustapa: esim. viikonloppukurssi

Kurssien suoritusjärjestys: vapaa

Kurssien arviointi: suoritusmerkintä

Koulukohtaiset soveltavat kurssit**1. Yrittäjyys 1 (YR1)**

Yhteistyössä Kumppanuuskampuksen kanssa. Esim. NY24-kurssi.

2. Yrittäjyys 2 (YR2)

Yhteistyössä Kumppanuuskampuksen kanssa. Esim. Vuosi yrittäjänä -ohjelma

29.3.2016